

ชื่อเรื่อง การจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปกากะญอ
ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สะป๊อก จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้เขียน นายเอกราช ไชยศิลป์

ชื่อปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการพัฒนา

ประธานกรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.วิระพล ทองมา

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปกากะญอในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สะป๊อก จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พรรณนาถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของชาวบ้านปกากะญอในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สะป๊อก จังหวัดเชียงใหม่ 2) ทราบถึงวิธีการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชาวบ้านปกากะญอในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สะป๊อก 3) ระบุปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชนเผ่าปกากะญอในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สะป๊อก ผู้ให้ข้อมูลคือ หัวหน้าครัวเรือนในเขตพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สะป๊อก หมู่ที่ 5 ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 105 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างการรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการระหว่างเดือน มกราคม ถึงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ข้อมูลที่รวบรวมได้นำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 43 ปี มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน และนับถือศาสนาพุทธผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาและประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยมีที่ดินถือครองทำกินในพื้นที่ป่าสงวนโดยเฉลี่ยครอบครัวละ 8 ไร่ และไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการถือครอง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาตั้งแต่เกิดและเคยมีประสบการณ์การฝึกอบรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้

สำหรับวิธีการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชาวบ้านนั้น ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด ระบุว่าคณะกรรมการหมู่บ้านหรือชาวบ้านได้เข้ามามีบทบาทในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ในบริเวณรอบหมู่บ้าน และยังให้ความสำคัญในเรื่องการประสานงานความร่วมมือของชาวบ้าน อาทิ ร่วมกันจัดกิจกรรมการจัดทำแนวกันไฟ การปลูกป่า การบวชป่า นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการออกกฎระเบียบในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน ในประเด็นการใช้ประโยชน์เพื่อพิธีกรรมทางศาสนา ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่าทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนได้ถูก

นำไปใช้ประโยชน์เพื่อพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งเป็นพิธีกรรมทางศาสนาผนวกกับความเชื่อในการเลี้ยงผีเจ้าที่ ผีป่า โดยเป็นพิธีกรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ พิธีกรรมตรงนี้มีจุดประสงค์เพื่อบอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในป่าให้ช่วยรักษา และปกป้อง ป่า สัตว์ป่า และคนที่อยู่อาศัยในหมู่บ้าน ให้มีความอุดมสมบูรณ์ และระบุว่าได้แจ้งการทรัพยากรป่าไม้ให้ใช้ประโยชน์แก่ชุมชน แสดงให้เห็นว่าวิถีชีวิตของคนในชุมชนยอมอาศัยป่าเพื่อเป็นการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน ในปัจจุบันเรื่องการจัดการทรัพยากรป่าไม้ด้วยความเชื่อยังมีการปฏิบัติสืบทอดกันเรื่อยมา ผลการวิจัยยังระบุว่าหน่วยงานของรัฐและเอกชนได้ให้การสนับสนุนในการดูแลทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล มูลนิธิโครงการหลวง กรมป่าไม้ รวมทั้งการเสริมศักยภาพองค์กรชุมชน โดยการอบรมและดูงานเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชาวบ้านพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด รายงานว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่าชาวบ้านบางส่วนขาดความรู้เรื่อง ประเพณี วัฒนธรรม สืบเนื่องมาจากการพัฒนาเข้าสู่ชุมชนทำให้เกิดประโยชน์และผลกระทบต่อวิถีชีวิตในเวลาเดียวกันการเปลี่ยนแปลง จึงทำให้วิถีชุมชนปรับไปตามนวัตกรรมใหม่โดยไม่คำนึงถึงภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม จึงทำให้ไม่น่าประเพณีมาปฏิบัติเหมือนอย่างในอดีต

Title	Forest Resource Management by Local Wisdom of Pakakeyore Tribe under Mae SaPok Royal Project Development Center, Mae Wang District Chiang Mai
Author	Mr.Eakkarad Chaisin
Degree of	Master of Arts in Development Administration
Advisory Committee Chairperson	Associate Professor Dr.Weerapon Thongma

ABSTRACT

The purposes of this research were to : 1) describe personal, economic and social characteristics of these Pakakeyore tribesmen in Mae Spok Royal Project Development Center in Chiang Mai ; 2) recognize these tribesmen's methods in forest resource management; and 3) specify the problems and obstacles effecting on forest resource management of this tribe. The samples were 105 heads of household living in Mae Spok Royal Project Development Center. The data were collected between January to November 2005 by means of questionnaires and analyzed by the SPSS/PC program.

It was found that most respondents were male with their average age of 43 years and Buddhists. There were, on average, four persons in each family. The majority of respondents interviewed were uneducated farmers and each family held, on average, 8 rai in reserved forest. However, they had not document of right. Most respondents had lived in this village since they were born and had experience in forest resource management.

Concerning the tribesmen's methods in forest resource management, it was found that the village committee or villagers had roles in maintaining forest resources around their village and noticed the importance of villager participation such as firebreak making, afforestation and forest ordaining. They also had role in establishing the rules for community forest conservation. It was found that community forest resources were used in religious ritual inherited from their ancestors. The purpose of this ritual concerning the villagers' belief in worshipping spirits and jungle spirits was to inform the sacred spirits to protect forest, animals, and human beings that lived in the village to be bountiful. Also, it was found that community reaped the benefit of forest resource

management. This meant that the way of living of people in the community depended on forest. At present forest resource management was still done. It was showed that government and private organizations such as sub-district management organization, Royal Project Foundation, and Forestry Department supported forest resource maintenance and community potentiality-training and observation concerning forest resource management.

On problems and obstacles about forest resource management, it was found that some villagers lacked of customs and culture. Community development caused benefits as well as effects on their way of life; therefore, the way of community life changed according to new innovation and without considering old local wisdom. As a result, the customs were not used like in the past.